

NIEPRZYSTOJNY (199) *ai*

nieprzystojny (198), **nieprzystojen** (1) *Diar.*

W pisowni łącznej (169), w rozłącznej (30).

e oraz o jasne.

comp i sup (3 + 1) (nã)nieprzystojni(e)jszy (4).

*sg m N nieprzystojny (7). ♦ G nieprzystojn(e)go (2). ♦ A nieprzystojny (1). ♦ I nieprzystojnym (1). ♦ L nieprzystojnym (2). ♦ f N nieprzystojnã, (nã)nieprzystojniejszã (34). ♦ G nieprzystojnej (10); -ej (1), -(e)j (9). ♦ A nieprzystojną (15). ♦ I nieprzystojną (5). ♦ n N nieprzystojn(e) (9), nieprzystojno (1); ~ (attrib) -(e) (4); ~ (praed) -(e) (4) *LibLeg, ModrzBaz, SkarŻyw, CzechEp, -o (1) Diar.* ♦ G nieprzystojn(e)go, nieprzystojniejsz(e)go (28). ♦ D nieprzystojn(e)mu (2). ♦ A nieprzystojn(e) (7). ♦ I nieprzystojnym (5). ♦ L nieprzystojnym (3). ♦ V nieprzystojné (1). ♦ *pl N subst* nieprzystojn(e) (13). ♦ G nieprzystojnych (20). ♦ A *subst* nieprzystojné (20); -é (3), -(e) (17). ♦ *I f* nieprzystojnémi (6), nieprzystojnymi (4); -émi *GórnDworz, RejZwierc, ModrzBaz (2), SarnStat; -ymi KarnNap, NiemObr, Phil; -émi: -ymi BibRadz (1:1); ~ -émi (1), -(e)mi (5). n* nieprzystojnymi (1). ♦ L nieprzystojnych (2).*

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVII w. s.v. przystojny.

1. *Niewłaściwy, niesłuszny, nie taki jak należy pod względem obyczajowym lub moralnym; indecens Mącz, Calep, Cn; indignus Modrz, Cn; importunus, ineptus, minimus Modrz; iniustus PolAnt; illicitus Calep; malus JanStat; dedecorus, incongruens, inconueniens, indecorus, irreligiosus Cn (175) : KromRozm II f4v; RejZwierz 27v; BibRadz II 90c marg; Mącz 79c; obłapi pocźciwą białągłową ten/ kto ma łam żonę/ nie broni mu łie/ iż wie/ że thákowy nicz nieprzyłtoinego nie myłli GórnDworz Mm3, V8, Ee3, Gg6, Hh8v, L14, Mm2v; ielłżem ia łobie głupie połtąpiłã/ Tedy iáko łtárego twoiá tho rzecz byłã/ Przełtrzedz mię y nápomnieć [...] A zgromić nie przyłtoyne w tym połtępkı moie. *HistLan* D2; ielłby łie czego nieprzyłtoynego dopułłcił/ gdy łáiánia y karánia potrzebã/ żeby [rodzice] dziełciom dla piełzczoty nie nieprzepułłczáli. *KuczłKat* 310; *CzechRozm* 131, 191v; iákobyłłcie niezelłzyli tego Sákrámentu S. áłbo niedbálłtwem łwoim/ áłbo łprofnym á bydlęcym żyłciem/ áłbo zbytym o źiemłkich rzeczach łtárániem/ áłbo łłżby Bożey zániedbániem/ áłbo inłżymi nieprzyłtoynymi łpráwámi *KarnNap* F4v; Bo z zániedbánia łkromnego chodu/ á z nieprzyłtoynych łkokow y połtawek/ iákie połpolicie w tańcách czyniã/ pochodzi y moc bierze niewłtydliwołł *ModrzBaz* 36; Bo á co ielłt nieprzyłtoyniełłżego [*Quid enim minus decet*]/ iáko chłcieć rzádzić one/ ktorzi łię o to nieprołżã? *ModrzBaz* 107, 6, 12, 27, 39v, 43v, 45, 56; Przetolłz brácia náłzy [...] dobrze łię nieprzyłtoynemu żádániu łprzełciwili *SkarłJedn* 184, 183, 218; y przetolłz byli náłzy/ ánie łię niewłtydzili/ bo nic nieprzyłtoynego y przełciw woley rozumney żádáć łiáło nie mogło. *SkarłŻyw* 260, 241, 321, 373, 459, 517; *CzechEp* 6 [2 r.], 9, 54, 163, 164; *NiemObr* 5, 17 [2 r.]; *ResłHoz* 119, 140; Iż opillłtwo ielłt mátkã włłzelkich niecnolł/ máteryã grzechow/ korzeniem nieprzyłtoynych wczłynkow/ pocźátkiem wyłłtepkow. *WerGołłc* 254; *PapłUp* G4 [2 r.]; *Illicitus* – Zakazany, nieprziłtoiny. *Calep* [504]b; *GostGospSieb* +2v; *Phil* P2; *KochCn* B3v; *LatHar* 23, 25, 113, 115, 210, 269; *KlonKr* B2; *PowodPr* 42; *SkarłKaz* 456a; *VotSłł* C2; Kłłżeczłkã tá [...] zámýka w łobie wiele nieprzyłtoynych łpołobow nábywánia mizerney máiętnołci *KlonWor ded* **2, 58.*

nieprzystojny u kogo (1): á czemuż to v Bogá fámego nie iest rzecz nie przyftoyna názywác tym fwoim imieniem Elohim Bogi fałszywe *CzechRozm* 51v.

nieprzystojny komu, czemu (22): *Diar* 26; *OrzRozm* K, Kv; Kołtek granie/ albo chćiwość ma włobie nazbyt popedliwą/ albo nieprzyftoyną męźczyźnie miękkość. *KwiatKsiąż* P3v; *GórnDworz* K6v, V; *RejZwierc* 17, 38v, 91v; *CzechRozm* 220, 227v, 243; Iedzenia y pićia zbytne żárćie/ nieprzyftoynie iest człowiekowi *ModrzBaz* 51v, 8, 37v, 60; bo ácz nieprzyftoyna [!] rzecz/ niewieście zwierzchność iáką mieć nád męźami *SkarŻyw* 559, 114; *CzechEp* 212; *ZawJeft* 42; *KochPij* C; *WujNT Luc* 13/33.

N sg f w funkcji orzecznika: »nieprzystojna« (1): potrzebá mi [...] iść w drogę: bo nie przyftoyna [non capit] prorokowi indzie zginác okrom w Ieruzálem. *WujNT Luc* 13/33.

W połączeniach szeregowych (7): *RejZwierc* 17; Przeto iest źzkodliwa/ zła/ niezbożna/ źprofna/ y nieprzyftoyna tá wáľzá dumá/ o przytomności ćielefney Chriřtuľá przy wieczrzey iego *CzechRozm* 265v; iáko go pędzi ku czynieniu y podeymowániu wiela rzeczy nikczemnych źprofnych y nieprzyftoynych [multa, inepta, sordida, servilia]/ áby wźdy kiedy doľzedł tego czego żáda. *ModrzBaz* 74v; *CzechEp* 228; gdziekolwiek z opilřthwá rzeczy źkáráde/ nieprzyftoynie/ Pána Bogá obraźájące [człowiek] przed fię bierze. *Phil* L4; *SarnStat* 1159; *PowodPr* 39.

W przeciwstawieniach: »potrzebny (2), przystojny ... nieprzystojny« (3): Abowiem to nadobny ráchnnk/ kto idác ná pokoiciek fwoy łam s łobą poczet vczyni co dnia tego przyftoynego á czo nieprzyftoynego vczynił. *RejZwierc* 81; przebierác ołobámi wedle cnoty/ potrzebna rzecz iest [...] ále pożytek/ ktoryby z kogo odnieść mogł/ przekłádác nád cnotę/ iest rzecz zgołá nieprzyftoyna. *ModrzBaz* 20, 19.

W charakterystycznych połączeniach: *nieprzystojna(-y, -e) chęć (2), domaganie, duma, gorliwość, instygowanie, myśl(enie) (3), obyczaj, pokuta, postawki, postępek (2), poźądliwość, skoki, sposob, sprawa (9), szacowanie, szafowanie, uczynek, używanie, wysługa, żądanie, żądza, żywot.*

Wyrażenia »nieprzystojna(-y) chytróść, fortył« [szyk 1:1] (1:1): ále niechczę [...] żeby [dworzanin] ine źprawy potrzebnieyźe dla karth mimo fię puľczzáł: ábo iżby thełko grał/ dla wygránia/ vżywáiąc forthyłow nieprzyftoynych. *GórnDworz* M4; ABy tákowi Kortyzani [...] ná Dworze Rzymřkim tákowými nieprzyftoynými chytróćiami fię nie ćwiczyli *SarnStat* 176.

»gniew nieprzystojny« (2): żebym fię [...] nie z miłości y życzliwości powinney chriřtyáńłkiey/ ále z gniewu nieprzyftoynego/ á pomłty prágnącego/ obchodźić y źpráwować miał [...] tedyby^m koniecznie łam przeciw łobie muřiał dekret duchá bożego ferowác *CzechEp* 7, 8.

»nieprzystojna miłóść« (3): co fię dobrego od Bogá łamego z dobrá náturá wśeie [!]/ rodzice łwoim niedbáľtwem/ pieľzczotá/ y nieprzyftoyná miłóćią/ wykopywáią y gubiá. *SkarŻyw* 136; *LatHar* 226, 603.

»nieprzystojne morderstwo« (2): Potym gdy fię Krol z Cylicyiey wroćił/ tedy Iudowie [...] łkárzyli przed nim o nieprzyftoynie morderřtwo nád Oniałzem [sine causa Onias interfectus fuerit]. *BudBib* 2.Mach 4/36, 2.Mach 4/35.

»nieprzystojna mowa, słowa nieprzystojne« = *vesanae voces* *Modrz* (3:1): *ModrzBaz* 20; X.K. omawiał fię P. Chyckiemu/ iż z Miniřtrem náľzym rozmowy mieć niechćiał/ iáko z człowiekiem v

niego podeyżrzanym/ ktorego łzczypał/ y łłowy nieprzyłtoynymi łzył *NiemObr* 23, 68; *GórnTroas* 10.

»nieprzystojna niepobożność« (1): iákoby łię ty kołá gdzie dáleko w gęłty łás nieprzyłtoynej niepobożności nie zábiegály. *CzechEp* 4.

»pochlebstwo nieprzystojne« (1): Winłzowałbych tryumphow przyłżłych wirłzem hoynym iáko pochlełłtwem drudzy zwykli nieprzyłtoynym. *StryjWjaz* C4.

»nieprzystojna rozkosz« = *vitiorum illecebra* *Modrz* [szyk 3:1] (4): Świátobliwość żywotá którú świećić mieli/ Zgáłłá prołto w Duchownych/ bo łye wdác woleli/ W rołkofzy nieprzyłtoyné y próżné biéłsiády *KochZg* A3; *GórnDworz* Hh3; *ModrzBaz* 12; *SkarKaz*)(3v.

»rzecz (jest) nieprzystojna« = *absurditas, indignum, probrosum, res indigna* *Modrz* [szyk 39:12] (51): abi na pothim thakye rzeczi nyeprzilthoyne na granyczi łłye nyedzyali. *LibLeg* 11/134v; *GliczKsiąż* 12; NApisano thámże o Duchownych iáko łye máią záchowác [...] do kárczmy niechodźić/ s cudzymi żonámi niemięłżkác/ gry niepátrżác [...] y innych rzeczy nie przyłtoynych łye wiárowác *GroicPorz* h2; *Leop* Nn5; *BibRadz* I 273v; á łłáchćicewi nie przyłthoyne rzecz łie widzi/ nie przyść/ ácz nic/ ku temu krefu/ ku kthoremu przyłzedł iego przodek. *GórnDworz* Dv, K6v, Kk3v; *RejPos* 166v, 168; *BiałKat* 229; bo łie to niegodzi y rzecz ielł bárzo nieprzyłtoyna/ łłowy Páná Chriłtułowymi gárdzić *KuczKat* 300; *RejZwierc* 17 [2 r.], 38v; też y to łłobie máią zá grzech y zá rzecz nieprzyłtoyná/ áby łprawiedliwym łádem złoczyńcá od vrzędu miał być zábijan *WujJudConf* 214v; *MycPrz* II Bv; Abowiem gdzieby to mieli zá rzecz łprołną y nieprzyłtoyná co mowi [Bóg] wobec do włżego domu Dawidowego *CzechRozm* 132, 14, 17v, 18, 51v, 195v (9); Ták wiele ielł rzeczy nieprzyłtoynych w tey nierownośći karánia/ iż dżiwna rzecz iáko ktory człowiek mogł o niey y pomysłić *ModrzBaz* 28, 17v, 19, 20, 34v, 74v (9); rzeczy łię nieprzyłtoynej domagałz/ á próżno tego prágnielz/ czegoć nigdy nie dozwołá *SkarJedn* 185; *SkarŻyw* 91, 187, 213, 363, 559; *NiemObr* 47; *ReszPrz* 86; *BielSjem* 11; *Phil* 4; *KochPij* C; *OrzJan* 130; *LatHar* 114; *KlonKr* C2; *PowodPr* 37; chcełz abym ci Dał siołtrę łwá w małżełłtwo. Wefela niełpráwiłzy, nie dawłzy wypráwy Słufzney; nie odliczyłzy nákoniec połágu. Nieprzyłtoyna to ielł rzecz. *CiekPotr* 54.

»nieprzystojna wolność« (1): O nędzny łtanie Rzeczypołpolitey náłzey/ w ktorey y ci co vczynili krzywdę/ y ci co iá odniełli [...] też iednáką niekárność odnołzú/ ábo w nádzieię łprołnego pożytku/ ábo dla tey bárzo nieprzyłtoynej wolności [*libertatis istius importunissimae*] *ModrzBaz* 85.

Szeregi: »dziwny a nieprzystojny« (2): ktemu iż ludzie/ nieprawdą/ pochlełłtwem/ y dziwnemi/ á nieprzyłtoinemi drogámi łtáráią łie o to/ áby do nich w łáłkę przyłżli *GórnDworz* Ee7, Hh3.

»głupi i nieprzystojny« (1): Aták Ezáiałzowe Proroctwo Almie y Emánuelu łynu iey nie łłúży Máryey y Iezułowi/ bárzoby głupia/ y nieprzyłtoyna byłá Diálektyká *CzechRozm* 140v.

»gruby a nieprzystojny« (1): Krotkieł łłowá wymowił/ áleł w nich dwie rzeczy bárzo grube/ á wiernym chwalcom Bożym nie przyłtoyne połóżył: ktorych mię y łtrách łłuchác. *CzechRozm* 220. [Ponadto w połáczeniu szeregowym 1 r.]

»nieprzystojny a mierziony« (1): że iednemu dobrze/ á drugiemu źle życzy: nád co niemáłz nic nie przyłtoyniełze⁸⁰ á mierźieńłzego w łędżim [*qua quidem re nihil est detestabilius in iudice*]. *ModrzBaz* 87v.

»niepocziwy a nieprzystojny« (1): Abowiemci nam nigdy z dobrimi á s poczcíwemi rzeczami żadney burdy nie potrzebá/ iedno z niepoczcíwemi á z nieprzyſtoynemi *RejZwierc* 17.

»niepodobny i nieprzystojny« (1): Bo y Chriſtiáninowi wiernemu / y Zydowinowi zakonu ſie trzymájacemu/ niepodobna y nieprzyſtozna [!]. Zeby ſię Anioł miał ſtáwáć Bogiem. *CzechEp* 212.

»niepotrzebny (a. ani mniej potrzebny) i nieprzystojny« (2): *LibLeg* 11/171; ani ſię gadkami mniej potrzebnymi y nieprzyſtoynymi parali/ z ktorých nic inego nie roſćie/ iedno roznice/ zwády/ nieſnałki *BibRadz* *4.

»nieprzystojny i (albo) nieſłuſzny« [szyk 2:1] (3): *CzechRozm* 14; w ktorým liſćie napomina kſiężá/ żeby Papieżá ſwego od nieſłuſznych y nieprzyſtoynych obyczáiw y poſtępkow odwodźili. *CzechEp* 401; *ReszPrz* 86.

»nieprzystojny a niesprawiedliwy« (1): A dla tegoſz nie tylko Iudowie/ ále teſz wiele ludzi z narodow poſtronnych/ nie przyſtoyne á nieſpráwiedliwe morderſtwo mężá [*ob viri iniuſtam necem*] onego z ciężkoſćiá á niewdzięcznie przyimowáli. *BudBib* 2.*Mach* 4/35.

»nieprzystojny i niezbożny« (1): przyznáć teſz błáđ ich [*nowoewangelików*]/ y konfederaciá wtwierdzić/ rzecz ieſt nieprzyſtoyna y niezbożna *PowodPr* 37. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»nieznośny i nieprzystojny« (1): Choćiáż tá rzecz bárzo ſie zda trudna ciáłu/ á nie znoſna/ y nieprzyſtoyna/ rozumowi y roźládkowi náſzemu. *CzechRozm* 227v.

»sprośny a (i) nieprzystojny« = *absurdus et indignus* *Modrz* (4): iſz niektore z nich [*wywodów*] nie tylko iſz ſá nie wáſne/ ále teſz ſproſne y nieprzyſtoyne: że ſie niektorzy miéđzy nimi bácznieyſzy/ zá nie wſtydáią *CzechRozm* 13, 132; *ModrzBaz* 81; Iz piiánſtwo ieſt rzecz ſproſna, á nieprzyſtoyna człowiekowi. *KochPij* C. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 1 r.*]

»szkarady, nieprzystojny« (2): Tákowey ſzkárádey nieprzyſtoyney mowy/ kto z wiernych/ y pobożnych bez záłoſći ſlucháć moſze. *NiemObr* 68; *Calep* 525a. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»szkodliwy a (i) nieprzystojny« [szyk 2:1] (3): *GliczKſiáſz* 12; *RejZwierc* 38v; ktorých ſercá omylnem mnímánieſ nápoione/ láčno ſię do rzeczy nieprzyſtoynych á ſzkodliwych nákloniá [*in probroſa facile debeantur*] *ModrzBaz* 17v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»uſzczypliwy a nieprzystojny« (1): áby tákowych mow wſzczypliwych á nieprzyſtoynych [*eiuſmodi uſanas uoces*] przed ſobá hárdźie wſpominać/ á miéđzy ludem roſſiewáć niedopuſzczał/ przeto iſz ſá nikczemne *ModrzBaz* 20.

»zły (a. złoſciwy) i (a) nieprzystojny« [szyk 8:2] (10): *KrowObr* 236; *BibRadz* *5; Trzecie/ iſzby káſzdy zrozumiawſzy oſwiecenie ſwiátłoſći oney/ ſtrzegł ſie káſzdey złey á nieprzyſtoyney ſpráwy ſwoiey *RejPos* 337; *CzechRozm* 243, 249v; *CzechEp* 27, 151, 160; *PapruUp* Hv; *OrzJan* 26. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

W przén (2) : á wziáwſzy przed ſię boiaźń Boſzá/ wciec ſie do rozumu/ á pomyſlić ſobie/ iſz wſpaniému rozumowi nie przyſtoi áby go ledá wiátr/ á zwáſzczá nieprzyſtoyny/ od cnotliwey powinnoſći iego wnoſić miał. *RejZwierc* 79v; *CzahTr* Lv.

2. Niepodobny, niestosowny, nieodpowiedni; alienus Modrz, JanStat; indignus, parum aptus Modrz; non pertinms JanStat (24) : Ale to potym/ do iego pińania/ iáko iednę łátę nieprzyłtoyną/ przyłtawiono. *CzechRozm* 125v.

*nieprzystojny komu, czemu (19): KromRozm III D; Niczego w támtym Procešie nienaydziełz/ nieprzyłtoynego Sądowi Biłkupiemu OrzRozm I; GórnDworz K; RejZwierc 4v, 146; A czemułzby niewinne/ o ktorých żadney wąpliwóšci niemálz/ miály być Almámi zwáne łowem im nieprzyłtoynym CzechRozm 130, 17v, 146v, 216v marg, **4v; ModrzBaz 20v, 42; CzechEp 214 [2 r.]; LatHar 154; iż opušciwłzy mieyłcá zwyklé ná Stárołtwie/ [...] drugdy ná mieyłcách wrzędowi ich nieprzyłtoynych Trybunał łądów łwych łtánowiá [in locis ab officio ipsorum alienis constituunt; nie przynależących JanStat 431]. SarnStat 528, 240; SkarKaz 456b; KlonWor 44.*

W przeciwstawieniach: »przystojny ... nieprzystojny«: ábyš tho mogł włzytko rozwaźnie rozeznác/ co iełt przyłtoynego á czo iełth nieprzyłthoynego łzedziwóšci twoiey *RejZwierc* 146; *CzechRozm* 216v.

Zwrot: »wkładać [na kogo] nieprzystojne winy« = *obwiniać kogoš niesłusznie (1):* Zeby więc żaden nie miał po łmierci przyczyny/ Nárzekać nań [na zmarłego] wkładájąc nie przyłtoyne winy. *HistLan Ev.*

Wyrażenia: »namniej nieprzystojny« (2): *CzechRozm* 17v; záłfte ábo im niešpráwiedliwóšć ma być przyczýtána/ iż rzecz od przezwiłká oderwáli: ábo przodkom náłzym głupłtwo/ iż rzeczám przezwiłká namniej nieprzyłtoyne dáli [qui rebus nomina parum apti imposuerint]. *ModrzBaz* 133v.

»do podobieństwa nigdy nieprzystojny« (1): którę [polskie rzeki]/ by nam wyliczáć przyłzłó/ przydawłzy do tego Ieźiorá y rzęczki/ ná ktorých łtávów iełt ták wielé/ rzecz do podobieńłtwá nigdy nieprzyłtoyna bęđzie. *Oczko* 7v.

Szeregi: »gruby i nieprzystojny« (1): która mowá ich gdyby byłá prawđziwa/ ábo gdyby włáfnie od nich byłá opifána/ miáláby w łobie grubá y piłmu š. nieprzyłtoyná niezgodę. *CzechRozm* 146v.

»niepodobny albo nieprzystojny« (1): Boć to nie iełt rzecz niepodobna twoiey włzechmocnošci: álbo nieprzyłtoyna twey łpráwiedliwóšci: ábo niezwykła twoiey łáłkáwóšci. *LatHar* 154.

»niesłuszny albo nieprzystojny« (1): gdzyeby go álbo ony biegi niebiełkie/ álbo ono iego záwiłkáne przyrodzenie do cžego ciągnęło niełłuznego álbo nieprzyłtoynego cžłowieczeńłtwu iego. *RejZwierc* 4v.

Synonimy: **1.** bezboźny, bezecny, głupi, gruby, niegodny, niepoczciwy, niepodobny, niesłuszny, niespráwiedliwy, niewyczosany, niezboźny, nieznošny, nikczemny, sprošny, szkarady; **2.** gruby, niepodobny, niepodroźny, niesłuszny.

Cf NIEPRZYSTAŁY, PRZYSTOJNY